

Šahovsko nadmudrivanje koje može trajati godinama, ako ne i desetljećima!

Afganistan je i šahovska ploča i laboratorij u kojem mnogi vuku vidljive i manje vidljive poteze koji redom u svom spoju rezultiraju s malo toga dobrog lokalnom stanovništvu.

Afganistan je kao niti jedna druga zemlja na svijetu sabijen u prostorni i vremenski klanac iz kojeg sam ne može izaći i to će tako ostati sve dok će se drugi sukobljavati na njegovom tlu zbog vlastitih interesa

Doc. dr. sc. Robert Mikac,
Fakultet političkih
znanosti
Sveučilišta u
Zagrebu

Operacija ISAF je trajala do prosinca 2014. godine, kada je završila i transformirana u Operaciju Resolute Support. Od svog početka 2001. do kraja 2014., a od 2003. pod vodstvom NATO Saveza - Operacija ISAF je bila najduža i najzahtjevnija NATO misija u povijesti. Na vrhuncu angažiranosti brojila je više od 130 tisuća vojnika iz više od 50 zemlja svijeta. Aktivnosti su bile organizirane i provedene na nekoliko ključnih području pomoći i potpori afganistanskoj Vladi, njezinim sigurnosnim snagama ali i

međunarodnoj zajednici. Potrebno je istaknuti uključenost u provedbu sigurnosnih operacija diljem zemlje gdje je pružena pomoć domaćim snagama sigurnosti u smanjivanju sposobnosti pobunjenika i ostalih protivnika, potom u izgradnji sposobnosti, kapaciteta i organizacijske strukture domaćih snaga sigurnosti, kao i potpora u rekonstrukcijskim i razvojnim programima i projektima. Provedena je i kvalitetna suradnja i potpora Policijskoj misiji EU u Afganistanu (EUPOL Afganistan) i Političkoj misiji Ujedinjenih naroda u Afganistanu (UNAMA). EURO-POL je trajao od 2007. do 2016. godine kao misija potpore afganistanskoj Vladi u reformi i kvalitetnijem funkcioniranju Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva pravosuđa i afganistanskih policijskih snaga. UNAMA djeluje od 2002.

godine na pomoći domaćoj Vladi u ključnim procesima i reformama te koordinira međunarodne civilne napore u suradnji s Vladom Afganistana. Svi zajedno su omogućili afganistanskim vlastima tranziciju i pomoć u izgradnji vlastitih sigurnosnih snaga, rekonstrukcijskim poslovima, upravljanju procesima i zemljom.

Operacija Resolute Support

Što se tiče ISAF-a bio je dogovoren period od 2011. do 2014. u kojem su Afganistanci postepeno preuzimali odgovornost i vođenje svih operacija na cjelokupnom teritoriju zemlje. ISAF je dao značajan doprinos zaustavljanju sukoba (premda ih nije mogao u potpunosti spriječiti), vraćanju perspektive, kao i što je omogućio domaćim vlastima da grade vlastite sustave doslovno od nule. Završetkom operacije

ISAF međunarodna zajednica i uključene zemlje su se obvezale i dalje pomagati i financirati afganistanske projekte.

Operacija Resolute Support započela je 1. siječnja 2015. godine i za razliku od ISAF-a fokusirana je na manji spektar zadaća. Prema broju angažiranih snaga misija je puno manja, broji oko 16 tisuća pripadnika koji najvećih dijelom svoje zadaće izvršavaju u kontroliranim uvjetima unutar zaštićenih baza i vojarni. Temeljne aktivnosti se sastoje od edukacije i osposobljavanja afganistanskih instruktora koji nakon toga provode obuku i trening afganistanske nacionalne vojske i policije. Dodatno, zajedno s međunarodnim partnerima preuzeta je odgovornost dugoročne financijske potpore financiranja afganistanskih snaga sigurnosti. Trenutno je dogovoren period financiranja do 2024. godine.

Sve vrste kinetičkih operacija više se ne provode što je u potpunosti prepušteno domaćim snagama sigurnosti. Zbog takvog pristupa i smanjenog broja angažiranih savezničkih snaga došlo je do određenih pomicanja i redistribucije snaga i odnosa na terenu. Talibani su zauzeli i kontroliraju velike dijelove ruralnog Afganistana, posljednjih mjeseci nanose gubitke domaćim snagama sigurnosti oko stotinjak pripadnika tjedno što vrlo nepovoljno utječe na njihov moral, a podupire narativ talibana. Premda se sigurnosna situacija pogoršala, navedeno dugoročno gledajući ne mora predstavljati nepremostivu stvar i situaciju. Stanje je takvo da su sva pitanja sigurnosti u nadležnosti isključivo domaće Vlade i snaga sigurnosti, dok im NATO i savezničke snage kroz Operaciju Resolute Support pružaju samo nužnu operativnu pomoć. Trenutno je na terenu strateški i operativni status quo u političkom i sigurnosnom spektru između Vlade Afganistana i njezinih snaga te glavnih protivnika talibana. U poziciji potrage za rješenjima završetka rata sadašnje stanje gdje ni jedna strana politički ni vojno ne može pobijediti niti ostvariti značajniju dominaciju u bilo kojem dijelu zemlje i području društvenih aktivnosti otvara prostor prema pregovorima i okončavanju sukoba.

Freedom's Sentinel

Kako je s krajem 2014. završila ISAF misija isto tako je završila i Operacija Enduring Freedom. Od početka te dvije operacije nisu bile dobro usklađene i harmonizirane no s protekom vremena navedeno

je ispravljeno i funkcionirale su sve bolje i bolje te kako je vrijeme prolazilo međusobno su se nadopunjavale. Enduring Freedom je bila primarno protuteroristička operacija, dok je ISAF u najvećem dijelu imao obilježja rekonstrukcijske i stabilizacijske misije. SAD su operaciju Enduring Freedom nadomjestili operacijom Freedom's Sentinel koja ima za cilj nastaviti provedbu dosadašnji kinetičkih akcija protiv terorista na tlu Afganistana, pomoći afganistanskim snagama sigurnosti i jasno surađivati sa snagama angažiranim u operaciji Resolute Support. Kao

U Afganistanu premda je rat nema velikih operacija, konvencionalnih bitaka i značajnijih rezultata na bojnopolju ni s jedne strane

i kod prelaska iz operacije ISAF u Resolute Support gdje je došlo do postepenog značajnog smanjenja angažiranih međunarodnih snaga, isto se desilo i u prelasku iz Operacije Enduring Freedom u Freedom's Sentinel. U navedenoj operaciji Amerikanci trenutno imaju oko 14 tisuća vlastitih vojnika koje prema strateškim procjenama i potrebama dvojno koriste u operacijama Resolute Support i Freedom's Sentinel.

Primarni fokus operacije Freedom's Sentinel je borba protiv dijelova terorističkih organizacija poput Al Qaide i ostalih ekstremnih skupina koje još uvijek imaju svoje elemente u Afganistanu ili iz pograničnih zona u Pakistanu se ubacuju u Afganistan. Isto tako, operacija ima zadaću onemogućiti skupinama poput ISIL-a povlačenje iz Iraka i Sirije i uspostavljanje baza ili snažnijeg prisustva u samom Afganistanu. Pored toga, pruža se značajna potpora domaćim snagama sigurnosti u borbi protiv talibana. U Afganistanu premda je rat nema velikih operacija, konvencionalnih bitaka i značajnijih rezultata na bojnopolju ni s jedne strane. Na djelu je šahovsko nadmudrivanje koje može trajati godinama ako ne i desetljećima ispred nas. Združenim aktivnostima saveznika i domaćih snaga sigurnosti protivnicima je trenutno onemogućen svaki ozbiljniji napad ili veći taktički uspjeh. Za to vrijeme, oni su se posvetili gerilskim taktikama borbe i terorističkim napadima u urbanim središtima i na

snage sigurnosti, pri tome nanoseći brojne žrtve i materijalnu štetu i tako pokazuju kako domaće snage sigurnosti u suradnji sa saveznicima ne mogu osigurati javnu sigurnost. Što je s njihove pozicije bitna poruka koju šalju. Ovakvo stanje i "nadmudrivanje" može trajati još jako dugo, radi se o politici iscrpljivanja i slamanja volje protivnika. Kako niti jedna strana ne može u potpunosti zaustaviti i spriječiti suprotnu, opet se ponavlja potreba za pregovorima i rješavanje sukoba za "zele-nim stolom". Jasno je kako je skoro neprovedivo pregovaranje s terorističkim organizacijama. Treba pregovarati s umjerenim strujama talibana, ukoliko se s njima postigne određen dogovor, oni mogu onemogućiti djelovanje Al Qaida, ISIL-u i ostalim terorističkim organizacijama u zonama po njihovom kontrolom.

Najavljeni pregovori s talibanima i povlačenje američkih snaga stvaraju određenu razinu nezadovoljstva kod Afganistanaca koji nisu Paštuni (važno – nisu svi Paštuni talibani, no skoro svi talibani jesu Paštuni) i otvara se realna mogućnost novog unutarnjeg sukoba između etničkih skupina i njihovih para-milicija. Rastuće nezadovoljstvo među pripadnicima drugih etničkih skupina poglavito je vidljivo na sjeveru Afganistana, gdje oni smatraju da je na djelu "puzajuća okupacija" važnijih društvenih pozicija od strane Paštuna pa tako i unutar snaga sigurnosti, a što pripadnici drugih etničkih skupina doživljavaju kao prijetnju. Tome pridonosi i činjenica da su talibani uspješno zauzeli određena područja na zapadu zemlje te da imaju značajno povećanu slobodu kretanja na sjeveru gdje su zapravo manjina. Ovakvom razmišljanju ide u prilog činjenica kako talibani ne žele pregovarati s Vladom Afganistana koju smatraju nelegitimnom, nego vode pregovore izravno s Amerikancima i predstavnicima političkih opcija sa sjevera (Ata Noor).

Regionalna perspektiva današnjeg sukoba

Za daljnje razumijevanje situacije u Afganistanu potrebno je približiti odnos velikih i regionalnih sila, njihova međusobna savezništva i suparništva koja se prelamaju preko same zemlje i imaju veliki utjecaj na sva važnija zbivanja u zemlji. Navedeno je važno istaknuti. Jer ako se pitamo zašto je Afganistan zemlja kakvom je najčešće vidimo? Odgovor je zato što

su velike i regionalne sile snažno utjecale i još uvijek to čine na ključna zbivanja u Afganistanu.

Pojedinačno gledajući susjedne zemlje, okolne regionalne i velike sile sve one imaju vlastite, kao i skupne agende za Afganistan. Interesantno je kako u pojedinim aktivnostima neke sile djeluju zajednički, a u nekim se konfrontiraju. Što dodatno potvrđuje kako je Afganistan i Velika igra (dotaknuto u prvom dijelu) i šahovska ploča i laboratorij u kojem mnogi vuku vidljive i manje vidljive poteze koji redom u svom spoju rezultiraju s malo toga dobrog lokalnom stanovništvu. Afganistan je kao niti jedna druga zemlja na svijetu sabijen u prostorni i vremenski klanac iz kojeg sam ne može izaći i to će tako ostati sve dok će se drugi sukobljavati na njegovom tlu zbog vlastitih interesa. Afganistan ima šest susjednih država s kojima dijeli granicu, spomenuti ćemo navedene kao i najznačajnije regionalne i velike sile koje su upletene u afganistansku zbilju.

Krenimo od susjednih zemalja. Na sjeveru, Afganistan graniči s Turkmenistanom, Uzbekistanom i Tadžikistanom. Sve tri zemlje nastoje održavati koliko toliko neutralnost spram zbivanja u Afganistanu, premda su jasno Uzbekistan i Tadžikistan zainteresirani za etničke korpuse Uzbeka i Tadžika u Afganistanu, no ne žele da se sukobi, negativna ideologija, ekstremisti, narkotici, organizirani kriminal "prelijevaju" na njihov teritorij. Povremeno kad osjete da im je previše, zatvaraju granicu prema Afganistanu. No koliko kod bile neutralne preko njihovog teritorija se projicira utjecaj Rusije na zbivanja u Afganistanu, gdje Rusija želi biti aktivan sudionik pazeći pri tom da SAD, njegovi saveznici i NATO ne puste korištenje u Afganistanu te ostvare dugoročnu stratešku prisutnost u središnjoj Aziji, gdje nikad prije nisu došli toliko duboko kao do sada. Kina na istoku, koja graniči s Afganistanom posredstvom Wakhan koridora (povijesno značajan i stvoren kao zona razdvajanja između Carske Rusije i britanskog imperija u Indiji tijekom 19. stoljeća) je prvenstveno zainteresirana da se sukobi, ekstremizam i radikalizam iz Afganistana ne preliju u njezine zapadne provincije nastanjene muslimanskim stanovništvom. Dodatno je zainteresirana za gospodarsku ekspanziju i rekonstrukcijske poslove u samom Afganistanu. Iran na zapadu, koji ima dugačku granicu s

Združenim aktivnostima saveznika i domaćih snaga sigurnosti protivnicima je trenutno onemogućen svaki ozbiljniji napad ili veći taktički uspjeh

Afganistanom zainteresiran je za političku, gospodarsku, sigurnosnu, društvenu i vjersku situaciju u zemlji. Povremeno je saveznik Vlade Afganistana, a povremeno ima vlastitu agendu oko zbivanja u samoj zemlji. Od svih susjednih zemalja za sudbinu Afganistana, najznačajnija je uloga južnog susjeda Pakistana. Što zbog izuzetno dugačke i porozne granice (2430 km), ali i stalnog pakistanskog zadiranja u unutarnje poslove Afganistana. Pakistan je od svih susjednih zemalja najbitniji za sudbinu Afganistana. Neraskidivo su vezani i djeluju kao dva lica istog novčića samo si to ne žele međusobno priznati.

U prvom dijelu ovog teksta dijelom je prikazana uloga službene politike Pakistana, dok je dodatno potrebno izdvojiti kako službeni Pakistan povijesno ne može kontrolirati sve dijelove svojeg obavještajnog i vojnog sustava kad su u pitanju aktivnosti oko Afganistana te se stječe dojam da i danas imamo djelomično takvu situaciju. Od nastanka Pakistana 1947., navedeni je imao nekoliko ratova s Indijom te je vječita njihova konfrontacija oko Kašmira. U svim tim sučeljavanjima Pakistan predstavlja iracionalnog suparnika, a Indija racionalnog. Pakistan je posebno zainteresiran urediti Afganistan prema svojim zamislima jer premda, za europske pojmove predstavlja veliku zemlju, kad se uspoređi s Indijom njegov teritorij je manji i poprilično uzak.

Stoga uređenjem Afganistana prema svojim potrebama od njega želi stvoriti svoju stratešku dubinu za potrebe sukoba s Indijom. No to su Indijci shvatili te su postali aktivni u Afganistanu, nastojeći mu onemogućiti takvu zamisao.

Pakistan je isto tako najveći saveznik, velika žrtva ali i najveća nepoznanica Globalnog rata protiv terorizma u tom dijelu svijeta. Već je napisano da su provedbom Operacije Enduring Freedom velik broj talibana i svi najznačajniji pripadnici Al Qaide izbjegli iz Afganistana i našli sklonište u Pakistanu. Talibansko gravitacijsko središte predstavljaju Peshavar i Queta shura koje se nalaze u Pakistanu, a financijski su naslonjene na uglavnom zaljevske zemlje (gdje prednjači u potpori Saudijska Arabija) koje kroz madrese pokušavaju nametnuti sunitski islam vehabijskog tipa kao dominantni oblik religije. Valja naglasiti da je religija glavni medij utjecaja nad populacijom te da onaj koji kontrolira vjerske vođe može s lakoćom učiniti svoje poruke "vjerodostojnijim" i mijenjati percepciju populacije. Sve navedeno je Pakistanu stvorilo nesagledive probleme. Pakistan je u početnim godinama Globalnog rata protiv terorizma uništio, uhvatio i predao Amerikancima više terorista nego je to uspjelo svim ostalim saveznicima zajedno. Dodatno, značajan je za rat u Afganistanu jer je dugi niz godina bio glavna logistička platforma za opsrbu

svih savezničkih snaga u Afganistanu sa svim potrebnim resursima. Najveći dio logističkih potreba je brodovima dovožen do pakistanskih pomorskih luka, prekravan na kamione te cestovnim konvojima transportiran u Afganistan. Navedeno je izazivalo povremene burne reakcije različitih slojeva u Pakistanu, koje su se znale i međusobno sukobljavati.

Granica između Afganistana i Pakistana je predstavljala i još uvijek predstavlja ranu savezničkih nastojanja u Afganistanu. Izuzetno dugačka, visoko postavljena u neprohodnim planinskim lancima, predstavlja vrlo propusnu membranu kroz koju saveznički neprijatelji svih vrsta lako prolaze, izvršavaju napade u Afganistanu te se povlače u Pakistan kako bi se regrupirali, liječili i dogovarali za naredne napade. I tako od početka ovog rata. Saveznici, a primarno SAD je radio puno puta pritisak na službeni Pakistan kako mora učiniti više o tom pitanju. Pakistan jest nekoliko puta pokretao velike i opsežne protuterorističke i protupobunjeničke operacije u graničnom području s Afganistanom no često s puno štete. Analize su između ostalog pokazale kako su u tim operacijama primarno ciljali pakistanske talibane i teroriste, a manje pozornosti posvećivali afganistanskim talibanima. Razlog je vrlo pragmatičan, pakistanski talibani i domaći teroristi su bili zainteresirani za sukob protiv svih režima i saveznika te označili i službeni Pakistan svojim protivnikom. Takva stanje se nije moglo tolerirati. Dok su s druge strane afganistanski talibani i teroristi usmjereni na Afganistan i nisu zainteresirani za promjene u Pakistanu već u Afganistanu. Takvi su bili potrebni za nastavak skrivenih aktivnosti u Afganistanu i nisu bili previše dirani. Sumirajući Pakistan iz perspektive rješavanja sukoba u Afganistanu, zaustavljanje sukoba i prekid nasilja neće biti moguće realizirati bez da se s Pakistanom postigne dogovor oko njegovih interesa i potreba.

Utjecaj Saudijske Arabije

Ostaje nam spomenuti još jednu značajnu zemlju, koja ne graniči s Afganistanom no predstavlja regionalnu silu i dugi niz godina je uključena u zbivanja u zemlji. Radi se o Saudijskoj Arabiji. Utjecaj Saudijske Arabije je već dotaknut (ovdje ali i u prvom dijelu ove studije) i ostao je poprilično nepromijenjen u posljednjih nekoliko desetljeća, gdje je

ista zainteresirana za širenje svojeg vjere i poimanja islama i uređenja Afganistana. Takav pristup uzrokuje konfrontaciju s Iranom. Iran, kao suparnik Saudijske Arabije u svakom pogledu i području djelatnosti, te kao neposredni susjed Afganistanu jasno da nije ostao imun na uplitanje Saudijske Arabije u Afganistan. Stoga je koliko je mogao pomagao suprotne frakcije u odnosu na one koje je financirala i poticala Saudijska Arabija. Dodatno, Iran je svoje sudjelovanje u afganistanskom konfliktu podredio i smanjenju utjecaja SAD-a u Afganistanu radeći i na tome da smanji pritisak i odmakne snage SAD-a u Afganistanu od iransko-afganistanske granice.

Izbjeglice

Izbjegli i unutar zemlje prisilno raseljeno stanovništvo predstavlja veliki problem ne samo Afganistana već i regionalnih zemalja, cjelokupne međunarodne zajednice ali i posebno pojedinih zemalja zapadne Europe. Od vremena 1980-ih (ali i zbog kasnijih faza sukoba) više milijuna Afganistanaca je bilo prisiljeno napustiti svoje domove. Najviše ih je izbjeglo u Pakistan (oko 3 milijuna) i Iran (oko milijun) gdje nakon toga godinama žive u vrlo teškim uvjetima. Mnogi od njih se zbog izrazite neperspektivnosti odlučuju na rizičan i neizvjestan put prema Australiji i zapadnoj Europi. Do migrantske krize 2015. godine s kojom se suočila Europa, upravo su Afganistanci bili najbrojnija skupina izbjeglica (legalnih i ilegalnih) u Europi s izuzetno visokim udjelom maloljetnika bez pratnje.

Dodatno je potrebno spomenuti pojedine saveze država čiji se interesi prelamaју preko Afganistana. Kina i Pakistan su ostvarili regionalno savezništvo, gdje Kina investira značajna sredstva u infrastrukturne projekte u Pakistanu. Navedeno partnerstvo treba gledati i u odnosu na regionalno natjecanje i sporadične razmirice na relaciji s još jednom regionalnom silom Indijom. Kina i Pakistan imaju svaka bilateralno zategnute odnose s Indijom, ovako djelujući zajedno podrijavaju njezine interese i mogućnosti u regiji. U ostvarivanju ravnoteže snaga, Indija se dosta snažno uvezala s Rusijom i suradnju na brojnim područjima. SAD-a s druge strane balansira svoje odnose podjednako između Pakistana i Indije ne želeći

se snažnije staviti niti na jednu stranu kod ove dvije zemlje u odnosu na drugu. Pored navedenog, SAD je snažan saveznik Saudijske Arabije i njezinih interesa u regiji. Dodatno, Pakistan i Saudijska Arabija imaju svoje savezništvo za poslove u Afganistanu i zajednički djeluju protiv Irana. Dok su na ovom polju saveznici, povremeno imaju bilateralne izazove oko primata nad određenim pitanjima u području središnje i južne Azije.

Sve ove situacije i relacije imaju presudne utjecaje na oblikovanje stanja i politika u Afganistanu, gdje su uložili izrazito visoki, a cjelokupno lokalno stanovništvo predstavlja tek pijune u igri.

Trenutni izazovi i perspektiva za budućnost

Trenutni izazovi u Afganistanu mogu se grupirati u one s političkim, sigurnosnim, razvojnim i društvenim predznakom. Politički izazovi su uvjetovani nestabilnom sigurnosnom situacijom i pretežnim neprihvatanjem tvrdih talibanskih frakcija o bilo kakvoj mogućnosti dogovora s domaćim vlastima. Afganistanski politički sustav je još uvijek u izgradnji i ima izrazitih problema sa svim onim poteškoćama kao i mnogi zapadni sustavi: korupcija, nepotizam, politička trgovina, loše upravljanje i krivo korištenje resursa, nedostatak vizije i strategije provedbe. Jasno, razmjeri njihovih problema su mnogostruko veći i kompleksniji nego bilo gdje na zapadu. Usprkos svemu, napredak je vidljiv, doduše spor je ali umjereno ohrabruje. Jer su recimo uspjeli uz brojne poteškoće sami provesti parlamentarne izbore tijekom 2018. godine, dok ih u 2019. očekuju predsjednički izbori. Politički procesi su uvjetovani brojnim unutarnjim faktorima kao i vanjskim akterima.

Glavni sigurnosni rizik je što za sve ove godine javna sigurnost nije postignuta. U nedostatku javne sigurnosti ni sve ostale aktivnosti ne mogu biti provedene na odgovarajući način. Upravo su i pripadnici Afganistanske nacionalne policije najbrojnije žrtve sukoba, puno više ih je stradalo od pripadnika Afganistanske nacionalne vojske. Sve dok javna sigurnost nije postignuta, ljudi su nesigurni i ne možemo očekivati njihovu punu potporu za političke ciljeve. Prema Davidu Kilcullen navedeno je razumljivo jer prosječan Afganistanac nakon desetljeća sukoba primoran je birati stranu iz perspektive

potencijalnog pobjednika i opredijeliti se za one koji imaju najviše šanse da uspostave mir, pa kako god taj mir izgledao.

Razvojne perspektive

Razvojne perspektive Afganistana su u nekoliko sektora, a opet ovise o drugim dijelovima spektra. Premda jedna od najnerazvijenijih i najsiromašnijih zemalja na svijetu, određena perspektiva je vidljiva u transportnim mogućnostima, rudnim bogatstvima kao i velikim količinama vode no trenutno duboko ispod površine zemlje. Dodatna pogodnost jest što su Afganistanci skromni ljudi, zadovoljni svojim načinom života premda u njemu nemaju previše materijalnih stvari. Perspektiva leži i u ratarstvu i poljoprivredi. Trenutno što se poljoprivrede tiče nažalost dominira uzgoj opijumskog maka i nakon njegove prerade u heroin navedeni čini više od 90 posto ukupne svjetske proizvodnje. Predmetno ostavlja duboke ožiljke na tlu Afganistana i njegovih žitelja. Milijuni ljudi su ovisnici, a među njima i pripadnici vojske, policije, javne administracije. Dodatno, zbog prerade nerafinirane smole dobivene skupljanjem opijumskog maka u heroin - ilegalno se uvoze velike količine kemikalija čiji viškovi se nekontrolirano odbacuju u okoliš i na taj način ga bitno zagađuju. Postoje alternative uzgoju opijumskog maka no sve dok nije uspostavljena javna sigurnost, dok nisu zaštićeni seljaci koji su u najvećem broju slučajeva primorani uzgajati navedenu kulturu, i dok nije uspostavljen čitav logistički lanac potreban za druge kulture - uzgoj opijumskog maka će se nastaviti.

Socijalno-društvena perspektiva je takva da je vraćena nada. Otvorene su brojne škole, u dijelovima zemlje pod kontrolom vlasti djevojčice mogu pohađati školu zajedno s dječacima. Vraćene su određena prava ženama, koje one najviše mogu konzumirati u urbanijim dijelovima zemlje, dok u ruralnim teže. Brojni infrastrukturni projekti su učinjeni i djelomično je obnovljena zemlja, no jasno potrebe su mnogostruko veće od do sada učinjenog. Brojni mladi Afganistanci su dobili priliku legalno napustiti zemlju, studirati i čak se zaposliti u drugim dijelovima svijeta od kuda sada pomažu svoje obitelji i nastojanja da Afganistan postane mirna zemlja.

Od svih perspektiva potrebno je istaknuti političku dimenziju kao najvažniju zbog stava kako u Afganistanu nije moguća vojna pobjeda niti jedne strane već je rješenje potrebno naći u političkom procesu koji će potom odrediti i sve ostale.

Od svih susjednih zemlja za sudbinu Afganistana, najznačajnija je uloga južnog susjeda Pakistana. Što zbog izuzetno dugačke i porozne granice (2430 km), ali i stalnog pakistanskog zadiranja u unutarne poslove Afganistana

Unutar političkog okvira ohrabruje što je sve više strana u ovom sukobu svjesno navedenog te poduzimaju određene napore kako bi se otvorili pregovori i pronašlo rješenje. Problem je opet kao i na bojnopolju što svatko gleda primarno svoj interes, a ne širu sliku. Jedne pregovore s talibanima su započeli Amerikanci i vode ih poprilično samostalno i to s umjerenom strujom talibana. Drugu liniju su otvorili predstavnici afganistanske Vlade na nacionalnoj razini koja zagovara pomirenje i oprost između svih sukobljenih frakcija. Pojedini pregovori su započeli lokalno, kao na primjeru sjevera zemlje između zaraćenih frakcija na tom dijelu. Pregovore kao sredstvo vraćanja u centar zbivanja su vidjeli i predstavnici Rusije koji se nastoje uključiti i nude sastanke u Moskvi kao neutralan teren. Kinezi su isto tako imali

inicijative i nudili se za domaćinstvo u pregovorima. Šteta je što su pregovori i inicijative nepovezani no radije spoznaja da dok se pregovara, manje se ratuje te postoji perspektiva za budućnost.

Međunarodni doprinos stabilnosti

Što se tiče međunarodnog doprinosa stabilnosti Afganistana, radije predanost i odlučnost ključnih aktera zapadne međunarodne zajednice da će ostati u Afganistanu sve dok to bude potrebno i sve dok će afganistanske vlasti trebati pomoć. Međunarodna zajednica je kroz ovdje spomenute ali i brojne druge operacije, misije i aktivnosti učinila jako puno za Afganistan. No s obzirom da je Afganistan jedan od najtežih terena na svijetu za provedbu bilo koje vrste operacija i misija, sva ta nastojanja su ostala ograničenog dosega. Efikasna borba protiv terorizma i pobunjenika zahtijeva združene vojne i nevojne mjere, horizontalne i vertikalne protuterorističke, antiterorističke i protupobunjeničke aktivnosti te suradnju u provedbi političkih, razvojnih i infrastrukturnih projekata. Važno je raditi na izgradnji mira, reformi sigurnosnog sektora te na vraćanju povjerenja ljudi u institucije države, uz naglasak na socijalnu i ekonomsku obnovu. Stvar je perspektive, učinjeno je jako puno, izvučene su određene lekcije te je važna predanost da Afganistan neće biti napušten i ponovno prepušten još većoj neizvjesnosti u odnosu na sadašnji moment. ■